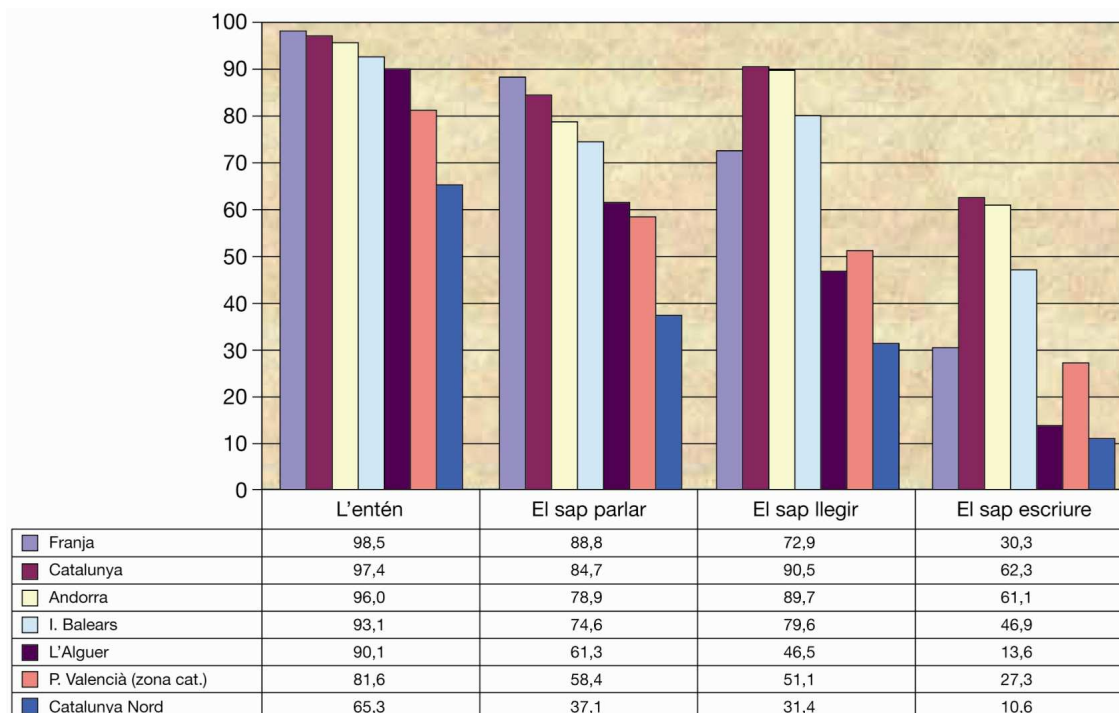

La situació sociolingüística als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI

**L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya del Nord,
la Franja, les Illes Balears i el País Valencià**

Habilitats en català basades en preguntes dicotòmiques en cadascun dels set territoris. Percentatges. 2003-2004.

Les habilitats lingüístiques en català

Segons les preguntes dicotòmiques (Si/No) de les Enquestes d'Usos Lingüístics (EUL) i l'agrupació "Perfectament+Prou bé" de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL04)¹, la **capacitat d'entendre el català** està per sobre del 90 % a cinc circumscripcions:

- La Franja, 98,5 %
- Catalunya, 97,4 %
- Andorra, 96 %
- Les Illes Balears, 93,1 %
- L'Alguer, 90,1 %
- País Valencià (zona catalanoparlant), 81,6 %
- Catalunya del Nord, 65,3 %

La població que declara que entén el català als territoris de llengua catalana és: 11.011.168 hab.

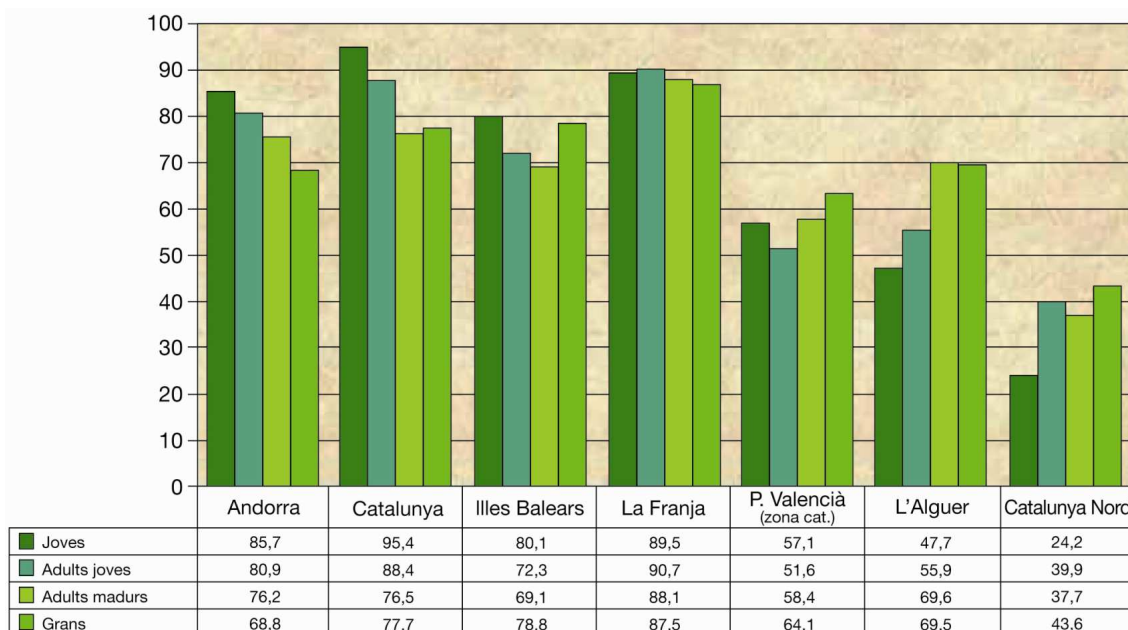
Els percentatges de persones que saben **parlar en català** baixen considerablement respecte dels qui l'entenen. No hi ha cap demarcació on els individus que saben parlar en català arribin al 90 %, encara que els de la Franja s'hi acosten. L'ordre de demarcacions torna a ser exactament el mateix que en la facultat d'entendre:

- La Franja, 88,8 %
- Catalunya, 84,7 %
- Andorra, 78,9 %
- Les Illes Balears, 74,6 %
- L'Alguer, 61,3 %
- País Valencià, 58,4 %
- Catalunya del Nord, 37,1 %

Veiem que la diferència entre la capacitat de parlar en català i la d'entendre'l és com a mínim d'una desena de punts percentuals menys (9,7), i es registra a la Franja. A Catalunya és de 12,7 punts; a Andorra és de 17,1 punts; a les Illes Balears, de 18,5; al País Valencià, de 23,2 punts; a la Catalunya del Nord, de 28,2 punts i, finalment, a l'Alguer, de 28,8.

¹ A l'hora d'avaluar aquesta prelació entre territoris, cal tenir en compte que la competència lingüística s'avalua de manera diferent a les Enquestes d'Usos Lingüístics i a l'enquesta de l'AVL04. Per aquest motiu, cal considerar-la amb una certa cautela

Distribució per edats del saber parlar català dicotòmic en els set territoris. 2003-2004. Percentatges

La població que declara que sap parlar el català als territoris de llengua catalana és: 9.118.882 hab.

En la capacitat de llegir el català, la Franja deixa el primer lloc i passa a ocupar la quarta plaça. L'ordenació seria la que segueix:

- Catalunya, 90,5 %
- Andorra, 89,7 %
- Les Illes Balears, 79,6 %
- La Franja, 72,9 %
- País Valencià, 51,1 %
- L'Alguer, 46,5 %
- Catalunya del Nord, 31,4 %

La capacitat d'escriure en català segueix exactament el mateix ordre que l'habilitat de llegir:

- Catalunya, 62,3 %
- Andorra, 61,1 %
- Les Illes Balears, 46,9 %
- La Franja, 30,3 %
- País Valencià, 27,3 %
- L'Alguer, 13,6 %
- Catalunya del Nord, 10,6 %

S'estableixen tres tipus de situació: territoris amb competències molt baixes, territoris amb competències intermèdies i territoris amb competències més altes:

- El primer grup de territoris, integrat pels territoris amb competències més baixes, es forma per la Catalunya del Nord i l'Alguer.
- Estarien en una situació intermèdia el País Valencià, i a una bona distància les Illes Balears, amb uns percentatges més alts en totes les habilitats lingüístiques i amb dades més pròximes al grup capdavanter.
- I, finalment, hi hauria tres situacions de percentatges alts: la Franja, Andorra, i Catalunya. En aquestes dues darreres demarcacions el català augmenta els seus percentatges en totes les habilitats lingüístiques entre la població més jove.

A Andorra la capacitat de parlar en català dels més joves ha guanyat 16,9 punts percentuals respecte a la dels grans. A Catalunya aquesta xifra arriba a 17,7 punts i se situa en el 95,4 % de joves que saben parlar en català (a Andorra és del 85,7 %). Pel que fa a la Franja, podem afirmar que té una estabilitat molt gran en la destresa de parlar en català: està per sobre d'Andorra, amb el 89,5 % de joves que el saben parlar. Tanmateix, els percentatges són ben diferents si ens fixem en les habilitats escrites, més lligades al context escolar: llegir i escriure. I en aquestes destreses té una relació de causa efecte el fet que la llengua s'ensenyi normalment a les escoles o no.

Llengua a la llar actual

Els territoris es divideixen en **dos grups**. D'una banda, l'Alguer i la Catalunya del Nord, en els quals els percentatges d'ús del català prioritari a la llar actual són inferiors al 10 %, és a dir, que l'ús d'altres llengües és àmpliament majoritari. D'altra banda, hi ha la resta dels territoris, en els quals en tots els casos la proporció d'ús prioritari del català és superior a un terç. Entre aquests 5 territoris, que inclouen la immensa majoria de la població del domini, veiem com:

Destaca de forma clara la Franja, ja que és l'única zona on l'ús prioritari del català a la llar és àmpliament majoritari.

- Catalunya i les Illes tenen un ventall d'usos bastant similar entre el català i el castellà
- Veiem també que les proporcions d'ús del català a la llar a Andorra i a la zona catalanoparlant del País Valencià són bastant similars. Tot i que en altres aspectes sociolingüístics, ambdós territoris són prou diferents. Per exemple, el principat pirinenc es caracteritza per tenir un ús a la llar de terceres llengües més alt.

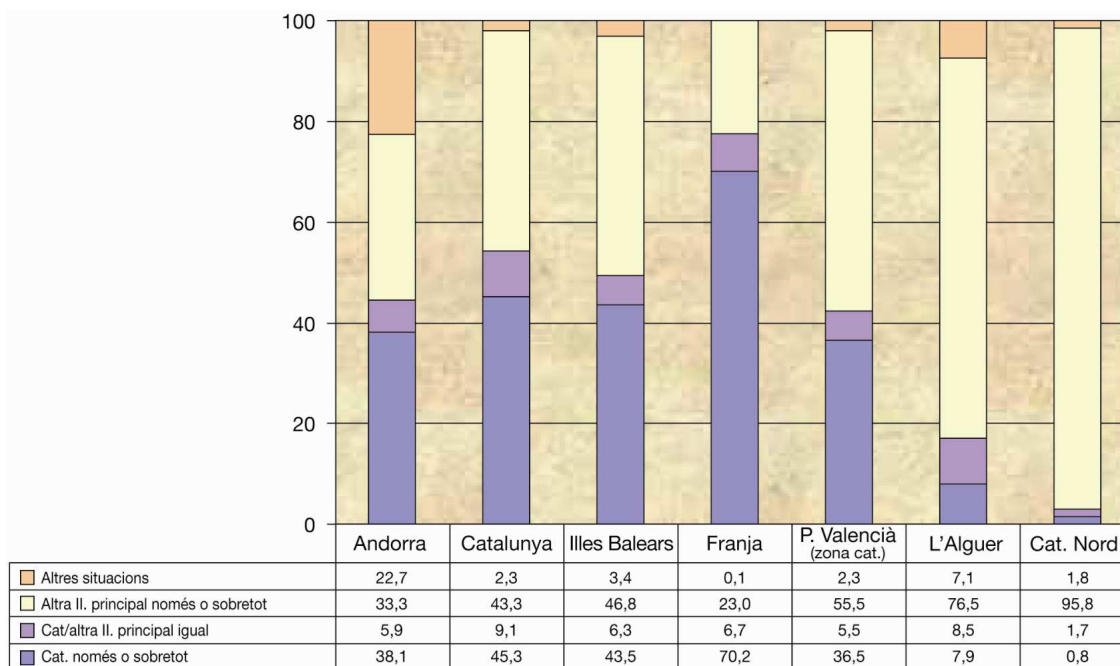
Ús del català a la llar

En el total de l'àmbit de llengua catalana parlen prioritàriament català o igual català que l'altra llengua principal del territori a la seva llar actual

5.788.935 de persones,
el 46,9% de la població.

Parlen prioritàriament català a la llar actual 4.837.670 persones, el 39,2 % de la població. Parlen igual català que l'altra llengua principal del territori a la llar actual 951.265 persones, el 7,7 % de la població total.

Llengua a la llar actual en els 7 territoris. 2003-2004. Percentatges.

La transmissió lingüística intergeneracional

Pel que fa a la transmissió, els territoris bàsicament es divideixen en dos grups. D'una banda, l'Alguer, i encara més la Catalunya del Nord, on es produeix un **retrocés intergeneracional clar del català**, és a dir on la cadena de transmissió de la llengua de pares a fills s'ha trencat, i on, per tant, ens trobem en un nivell avançat del procés de substitució lingüística. Aquest procés ja ha fet prou camí com perquè els percentatges d'ús de la llengua amb els progenitors siguin ja molt o bastant minoritaris, de manera que la llengua parlada amb els fills registra percentatges encara més baixos. Per tant, el retrocés intergeneracional actual parteix ja d'un nivell baix d'ús.

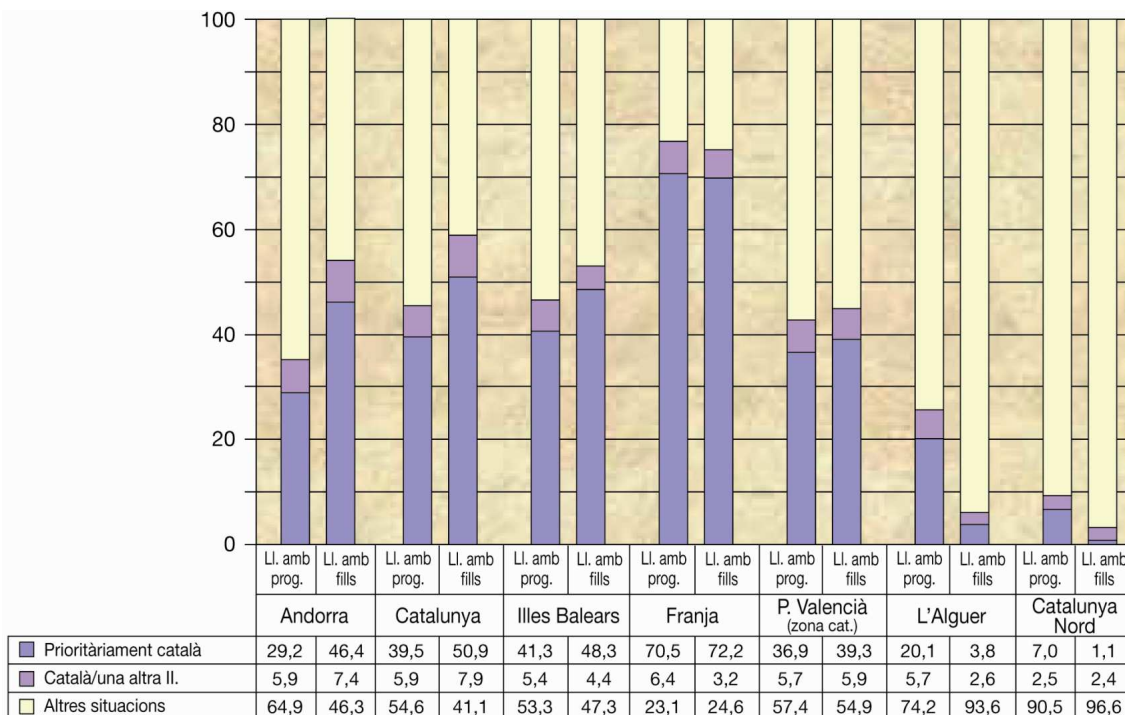
D'altra banda, hi ha els altres 5 territoris, que engloben la immensa majoria de la població, i en els quals hi ha uns **índexs de transmissió intergeneracional positius o estabilitzats**. És a dir que en cap d'aquests territoris no hi ha un clar retrocés del català en la transmissió intergeneracional. L'ordre pel que fa a la transmissió de la llengua d'aquest grup reflecteix en bona mesura la vitalitat de la llengua en l'àmbit familiar en cadascun dels territoris. De major vitalitat a menor, se situen, així, amb el percentatge d'enquestats que parlen català amb els pares i que el parlen amb els fills:

- Andorra, de 29,2 % a 46,4 %
- Catalunya, de 39,5 a 50,9 %
- Illes Balears, de 41,3 % a 48,3 %

Sense gaires diferències entre els usos amb els pares i els usos amb els fills

- El País Valencià, de 36,9 % a 39,3 %
- La Franja, de 70,5 % a 72,2 %

Ús lingüístic amb els progenitors i amb els fills, en els 7 territoris. 2003-2004. Percentatges.

L'Índex de transmissió lingüística intergeneracional i la llengua a la llar actual

Per analitzar la **transmissió lingüística familiar** del català, ho podem simplificar mitjançant un índex que pren valors positius quan la transmissió és favorable al català, i per tant, hi ha més parlants de català amb els fills que parlants de català amb els pares, i negatiu en els casos en què passa el contrari.

La vitalitat de la llengua és clarament més alta a Andorra i Catalunya que a la resta de territoris. Hi ha dos altres territoris situats a l'extrem oposat, l'Alguer i la Catalunya del Nord, que es troben en una fase avançada del procés de substitució lingüística. Quant a les Illes i el País Valencià, es troben en una situació intermèdia respecte als dos blocs esmentats. Queda així mateix corroborat que la Franja gaudeix d'una situació més difícil de classificar. En aquest cas hem trobat que l'ús hi és comparativament molt alt però en la transmissió intergeneracional, el català no avança.

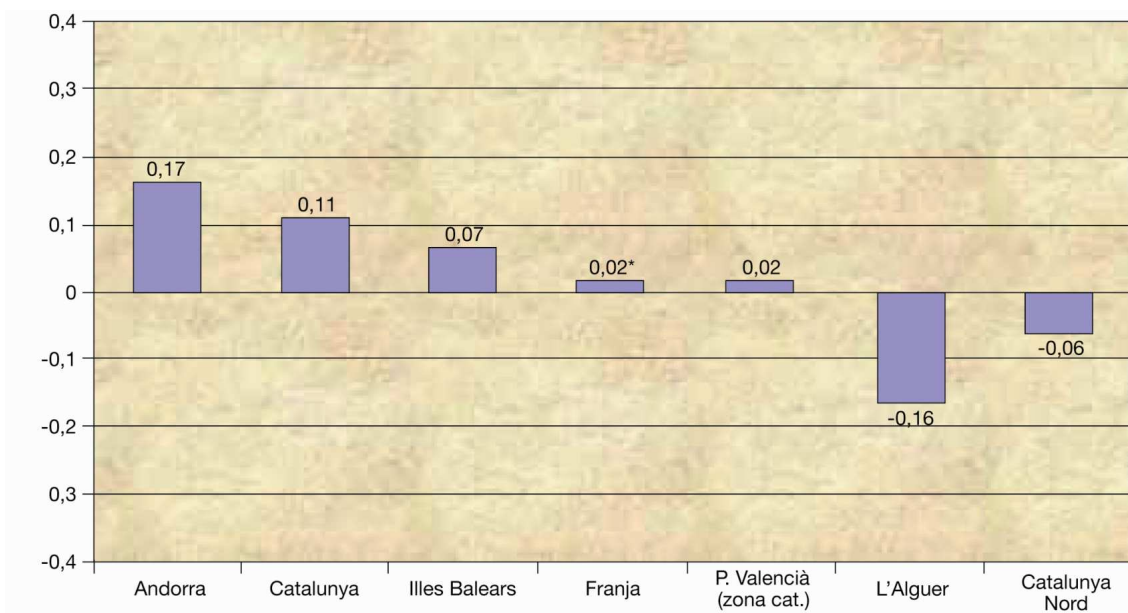
Pel que fa a l'ús a la llar actual i la seva relació amb altres variables, el fet d'haver nascut o no en el domini lingüístic hi té una incidència important en tots els territoris. Però també, la hi té la llengua

emprada amb els progenitors, que és encara més forta. Una altra dada d'interès, aquesta preocupant per al català, és que en les 7 àrees estudiades l'ús a la llar actual baixa amb la disminució de l'edat. La intensitat del fenomen varia molt i els motius que l'expliquen són diversos; de vegades, fins i tot són contradictoris, però el fet es dona a tot arreu.

Una informació també interessant, aquesta positiva per a la llengua, és que en els 5 territoris del grup amb més ús (Andorra, Catalunya, les Illes Balears, el País Valencià i la Franja), que inclouen la immensa majoria de la població del domini, quasi tots els que han parlat català de manera prioritària amb els progenitors l'empren amb els fills. A més, en el conjunt de les 5 zones, els fills de les parelles lingüísticament mixtes parlen majoritàriament en català als seus propis fills.

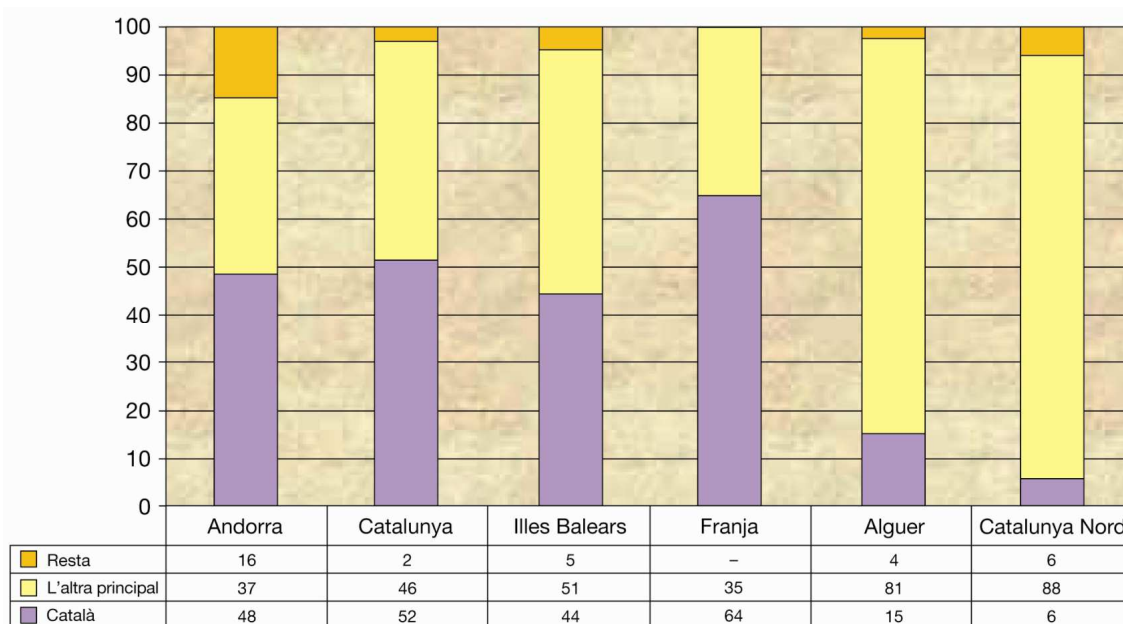
Globalment, la situació del català en aquest principi de segle és la d'una llengua viva, àmpliament parlada a la llar en la major part dels seus territoris històrics, que, en general, no retrocedeix sinó que, més aviat, avança en la transmissió intergeneracional.

Índex de Transmissió Lingüística Familiar del Català (ITC) en els 7 territoris. 2003-2004.

*Aquest ITIC no és significatiu estadísticament

Comparatiu dels sis territoris amb el percentatge mitjà d'ús de les diferents llengües

La llengua fora de la llar

Amb els percentatges d'ús general de les llengües en presència², hom ha pogut observar que es distribueixen força equilibradament entre el català i les altres llengües a 4 dels territoris

- La Franja, 64 %
- Catalunya, 52 %
- Andorra, 48 %
- Les Illes Balears, 44 %

Dos territoris presenten una clara situació de subordinació lingüística del català a la llengua principal de contacte:

- L'Alguer, 15 %
- La Catalunya del Nord, 6 %

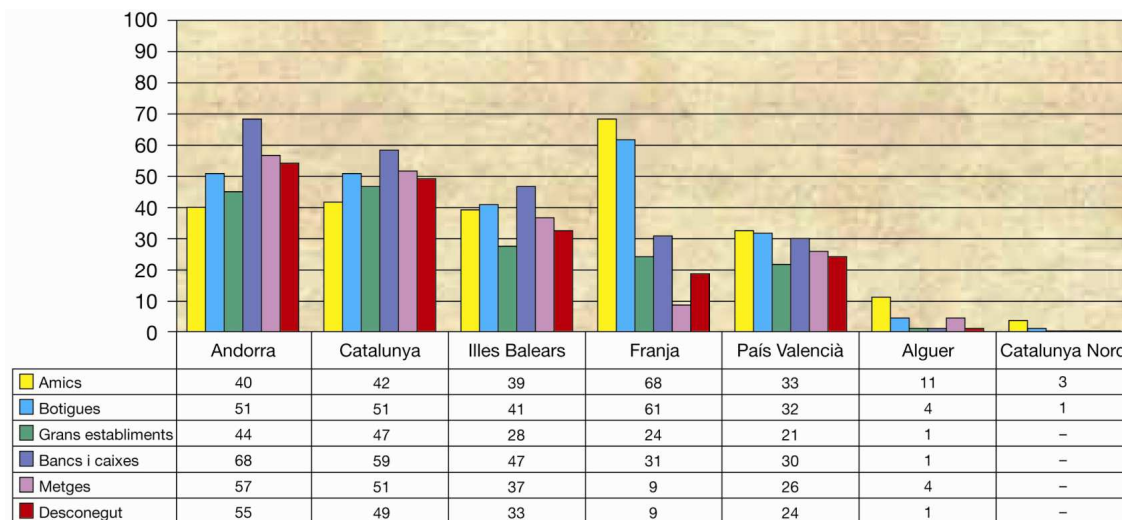
S'han analitzat els usos lingüístics orals en diferents àmbits: amb els amics, a les botigues, als grans establiments comercials, als bancs i caixes, amb el metge i amb un desconegut.

Pel que fa a l'ús en diferents àmbits:

- En alguns territoris, com ara la Franja, el català s'utilitza de manera més consistent en les situacions comunicatives més informals (o, si es vol, més personals), com ara amb els amics i en anar a botigues.
- En altres territoris, com Andorra i Catalunya, en canvi, sembla que hi ha la tendència contrària, tot i que no s'observen diferències gaire marcades entre àmbits més o menys formals i àmbits més o menys informals.
- Tant l'italià a l'Alguer com el francès a la Catalunya del Nord han ocupat clarament totes les situacions comunicatives fora de la llar, sobretot en les franges d'edat més joves, en què l'ús del català és quasi nul.

² La pregunta del qüestionari és "En quin tant per cent utilitza cada una de les llengües següents?". El País Valencià no participa d'aquest quadre general perquè la pregunta no constava en el qüestionari de l'AVL.

Comparatiu dels set territoris amb els percentatges d'ús exclusiu o prioritari del català en les sis situacions comunicatives

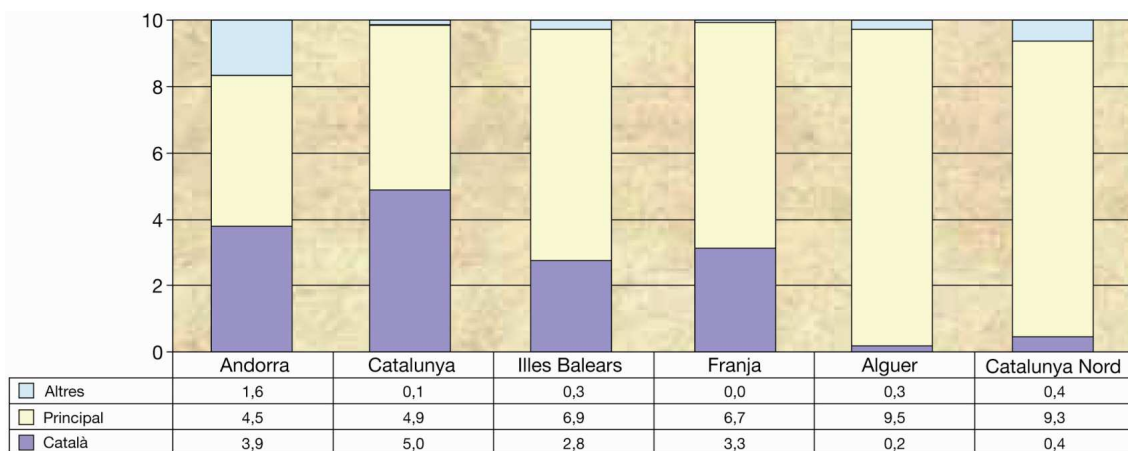
Quant a la variable edat, hem pogut comprovar que, en línies generals, l'ús del català decreix com més joves són els subjectes enquestats. Però hem comprovat que el conjunt de territoris de parla catalana es presenta dividit en tres grups:

- 1) Andorra i Catalunya: la proporció de joves que empren el català augmenta amb el grau de formalitat de la situació.
- 2) El País Valencià, les Illes Balears i la Franja: l'ús del català minva a mesura que baixa l'edat i la situació comunicativa es fa més formal.
- 3) L'Alguer i la Catalunya del Nord: els territoris on l'ús del català és pràcticament inexistent entre les generacions més joves.

Quant al **nivell d'estudis**, l'ús del català s'incrementa a mesura que augmenta el grau d'instrucció al Principat de Catalunya i a Andorra, on el sistema educatiu té un paper fonamental en el procés de normalització lingüística. Per contra, l'ús del català decrementa a mesura que augmenta el grau d'instrucció a la resta de territoris.

Dels territoris on, en línies generals, el català puja a mesura que baixa el nivell d'estudis, cal subratllar el comportament bastant peculiar de la Franja.

Llengua en què es consumeix la televisió en l'àmbit lingüístic (excepte el País Valencià). 2003-2004. Mitjanes.

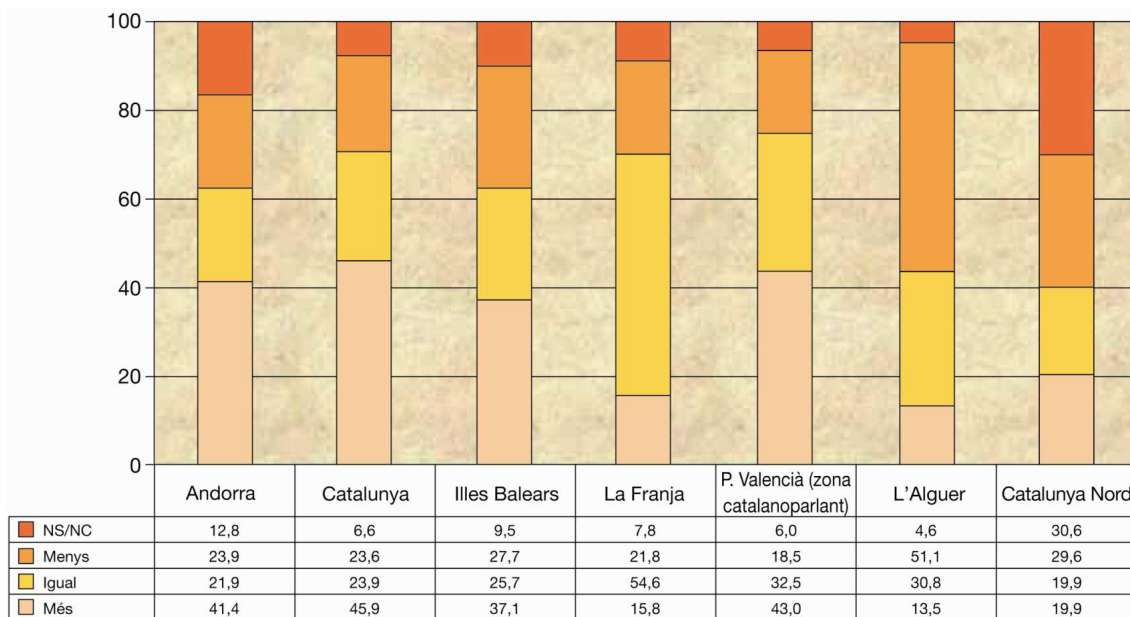
Mitjans de comunicació i llengua

El consum mediàtic no es desenvolupa en una situació de normalitat. L'oferta de mitjans en català és minsa, o fins i tot inexistent. És per això que cal matisar els resultats de l'estudi en aquest sentit. Els territoris analitzats es poden agrupar en tres categories:

- **Territoris amb penetració nul·la** del català: l'Alguer i la Catalunya del Nord. A cap del mitjans de comunicació se supera el 5 % de presència del català del total d'hores consumides.
- **Territoris amb penetració baixa** del català: la Franja i les Illes Balears. La ràdio i la televisió en català se situen en una mitjana d'entre el 20 i el 35 % d'hores totals consumides. En el consum de premsa la mitjana baixa al 10 %, condicionada per la baixa alfabetització en català. Les dades (diferenciades) del País Valencià fan possible situar-lo també entre les àrees de penetració baixa del català.
- **Territoris amb penetració mitjana** del català: Andorra i Catalunya. El consum de televisió i ràdio en català se situa entre el 56 i el 39 %. En el consum de premsa hi ha una forta divergència entre la penetració mitjana-alta a Andorra (64 %) i la penetració mitjana-baixa a Catalunya (37 %).

En el consum de català a **Internet** s'aprecia un descens respecte els mitjans tradicionals. Tot i això, hi ha importants diferències entre el nivell baix de visita habitual de webs en català, emmarcat per la presència limitada de la llengua a la xarxa, i l'ús del català en els correus electrònics, emmarcat en un context d'ús interpersonal, no condicionat per l'oferta de webs, portals o programari. En el cas del correu electrònic, de la mateixa manera que per a la llengua utilitzada en prendre les notes personals, es troba condicionat per la no universalització de l'alfabetització en català de la població. Tot i els obstacles, l'ús del català és major que en el cas de les webs, limitat per l'oferta. En el cas de les notes personals, l'efecte de l'alfabetització mostra major ús del català en les generacions més joves.

Percepció de l'evolució de l'ús del català en els darrers anys. Percentatges als set territoris. 2003-2004.

Comportament dels grups lingüístics i representacions sobre la llengua

Quant a l'evolució de l'ús social del català

- Als territoris on el català rep reconeixement institucional (Andorra, Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià), en general hi predominen els qui en perceben una evolució positiva, tant passada com futura.
- A l'Alguer i a la Catalunya del Nord, en canvi, hi predominen els qui tenen una percepció negativa de l'evolució de l'ús social del català.
- Mentre que a la Franja sembla que s'hi percep una certa estabilitat de la situació respecte de l'evolució de l'ús en els anys anteriors, però la situació és percebuda com a menys estable, amb un lleuger augment dels pessimistes respecte de l'evolució futura.

Hem comprovat que els **catalanòfons** empenen el català de manera gairebé exclusiva amb les **amistats catalanòfones**. A l'Alguer, però, sembla que l'ús de l'italià ha penetrat en les relacions intragrups.

En els **usos lingüístics amb amistats d'altres grups lingüístics**, la proporció de catalanòfons que mantenen l'ús del català arreu és menor que la dels parlants de l'altra llengua principal del territori (hispanòfons, italianòfons i francòfons) que mantenen l'ús de llurs llengües.

Els parlants de l'altra llengua principal en contacte empenen el català amb els amics catalanòfons en una proporció diferent segons els territoris: la proporció més elevada la trobem a Andorra i la més baixa, a la Catalunya del Nord.

Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana

L'Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana (ASOLC), antic Grup Català de Sociolingüística es manifestà per primera vegada a la Universitat Catalana d'Estiu (Prada) el 1973 i es constituí arran del VIII Congrés Mundial de Sociologia de Toronto (agost, 1974), amb l'impuls de Lluís V. Aracil, un dels organitzadors del Congrés, on es van presentar diferents comunicacions relacionades amb la problemàtica sociolingüística de la llengua catalana. La seva creació reflectia l'interès, en el moment que s'albirava un canvi democràtic del país, per organitzar una sociolingüística transformadora i participativa, que formés part d'un moviment històric més vast i alhora pogués ésser avantguarda de la sociolingüística arreu del món.

L'Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana (ASOLC) ha estat i és un lloc de confluència de persones, que des de diferents disciplines (sociologia, lingüística, antropologia, psicologia, dret, ciència política, història...) han volgut descriure i canviar la realitat social de les llengües als nostres països. La sociolingüística ha estat, doncs, concebuda com una ciència engatjada, tant pels seus temes d'estudi, com per les actituds dels que s'hi consagren. L'ASOLC ha organitzat, des de la seva creació, debats i seminaris sobre tot tipus d'aspectes sociolingüístics, tant per part d'especialistes del país com d'arreu. Membres destacats de l'ASOLC van col·laborar en l'àmbit de llengua del Congrés de Cultura Catalana (1977-1978) i en el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986). La revista de l'ASOLC és l'anuari Treballs de Sociolingüística Catalana, que es publica des del 1977. L'associació, des del 1991, compta amb un representant en el Consell Social de la Llengua Catalana, creat per la Generalitat de Catalunya.

El 24 d'abril de 1981 s'aproven els primers Estatuts de l'entitat. En aquell moment de legalització de l'associació, els divuit membres fundadors foren: Lluís Vicent Aracil, Antoni Maria Badia i Margarit, Domènec J. Bernardó, Helena Calsamiglia, Jordi Carbonell, Lluís Creixell, Joan Fuster, Francesc Gimeno, Lluís López del Castillo, Joan Martí, Aina Moll, Vicent Pitarch, Gentil Puig, Modest Reixach, Joaquim Torres, Teresa Turell, Francesc Vallverdú i Gerard Vassalls.

L'adreça de l'associació és: Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana. Facultat de Filologia (bústia 191). Gran Via de les Corts Catalanes 585, 08007 Barcelona

Correu electrònic: asolc@sociolinguitica.org

Adreça web: <http://sociolinguitica.org>

Albert Branchadell guanyador del premi La Lupa d'Or 2006

[[mapa del web](#)]

[[contact](#)] [[contacta](#)]

Facultat de Filologia (bústia 191). Universitat de Barcelona.
Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona. Telèfon: 934037065

Aquest opuscle s'ha pogut realitzar gràcies a la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, amb motiu de l'acte coorganitzat per l'ASOLC, l'IEC i Acció Cultural del País Valencià el 21 de novembre a la ciutat de València. La majoria de les dades són de la publicació "Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI", publicat per la Generalitat de Catalunya l'any 2007, coordinada per Ernest Querol.

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Vicepresidència
Secretaria de Política Lingüística

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Institut
d'Estudis
Catalans